

*Ямненко Т. М.,**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національного авіаційного університету*

ДО ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА СКЛАДОВІ НЕДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. У статті розглядаються питання співіснування на сучасному етапі розвитку публічних фінансових відносин таких видів публічного фінансового контролю, як державний і недержавний контроль. При цьому встановлюються критерії розмежування між державним і недержавним фінансовим контролем; визначається склад та ознаки останнього, на основі яких формується недержавний фінансовий контроль.

Ключові слова: фінансовий контроль, публічний фінансовий контроль, недержавний фінансовий контроль, ознаки недержавного фінансового контролю.

Постановка проблеми. Недержавний фінансовий контроль, зважаючи на значне поширення недержавної фінансової діяльності в сучасній капіталістичній моделі існування держави, посідає чільне місце у фінансовій діяльності, яка ним охоплюється.

Водночас питання поняття недержавного фінансового контролю та його складових у науковому середовищі залишаються малодослідженими й обмежуються переважно загальними згадуваннями про його наявність або розглядають його як аудит, умовно позиціонуючи як єдиний вид недержавного фінансового контролю. Тобто, постійний розвиток і вдосконалення фінансового контролю змушують звернути увагу й на інші його можливі складові, серед яких громадський і внутрішній контроль, а також викликають потребу сформулювати ознаки недержавного фінансового контролю та його поняття, які в сучасній українській фінансово-правовій науці є малодослідженими.

Мета статті полягає у визначенні складу й ознак недержавного фінансового контролю на основі критеріїв його співвідношення із державним фінансовим контролем і формуванні на їх основі поняття цього виду фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недержавний фінансовий контроль, на відміну від державного, за своєю сутністю спрямований на забезпечення контрольних процедур за фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання, у тому числі й державних. При цьому він проводиться не під егідою держави, а відокремленими й незалежними від неї органами, що мають забезпечити незалежність і неупередженість контролю.

Фінансовий контроль частково розповсюджується й на фінансову діяльність комерційних і некомерційних недержавних підприємств і організацій, а також фізичних осіб [1, с. 18]. Створення підприємств, комерційних банків, інших структур господарювання, основаних на недержавних формах власності, вимагало вирішення питання про форми й суб'єкти проведення контролю за їх фінансово-господарською діяльністю загалом, оскільки контроль компетентних державних органів у відносинах, що розглядаються, спрямований переважно на інтереси державної казни. Водночас самі суб'єкти господарювання зацікавлені в достовірності та якості обліку і звітності

щодо фінансово-господарської діяльності, що в кінцевому підсумку відповідає й інтересам держави. Зокрема, використання аудиторської форми контролю дає змогу узгоджувати інтереси цих двох сторін, причому, що є важливо, без витрат бюджетних коштів на контрольну діяльність [2, с. 150].

Окрім вказаного, не можна не відмітити, що здійснення недержавного фінансового контролю також надає можливість отримати достовірні й неупереджені результати від стороннього контрольного органу, що не перебуває в системі державного фінансового контролю.

Насамперед варто звернутися до питання розмежування державного й недержавного фінансового контролю. З першого погляду, це не становить будь-якої суттєвої проблеми, так як начебто державний контроль має здійснювати державою в особі уповноважених органів, а недержавний – відповідними недержавними контрольними структурами. Проте з логіки вище розглянутих питань державного фінансового контролю випливає, що він може здійснюватися й уповноваженими законодавством недержавними органами та структурами, відповідно, як у світлі вказаного встановити межу між державними й недержавним фінансовим контролем.

Для вирішення цього питання слід акцентувати увагу на аудиті як загально визнаному та найстарішому виді недержавного фінансового контролю. Як зазначає В.М. Дереконь, аналіз світового досвіду й історичних етапів формування та розвитку аудиту в Україні й за кордоном свідчить, що він є формою фінансового контролю, а за суб'єктом складом поділяється на два окремі, взаємодоповнюючі один одного види аудиту й фінансового контролю: державний і недержавний. У свою чергу, державний вид аудиту поділяється на зовнішній (аудиторські підрозділи Державної податкової служби, Державної контрольної-ревізійної служби), внутрішній (контрольно-ревізійні підрозділи міністерств і відомств державних підприємств). Недержавний також поділяють на зовнішній (спеціалізовані приватні аудиторські фірми (аудитори), внутрішній (аудиторські підрозділи банківських установ, ревізійні відділи великих акціонерних підприємств) [3, с. 17].

Справді, у ст. 3 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», визначено, що державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю й полягає в перевірці й аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку й достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю [4]. Аналогічні підходи до позиціонування аудиту як складової державного фінансового контролю містяться й у нормах Бюджетного кодексу України, яким передбачений внутрішній аудит (ч. 3 ст. 25) [5]. Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту [6] тощо.

Проте Закон України «Про аудиторську діяльність» містить визначення аудиту, який становить перевірку даних бухгалтерського обліку й показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора щодо її достовірності в усіх суттєвих аспектах і відповідності вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання), згідно із вимогами користувачів [7]. А це прямо вказує передусім на недержавний характер аудиту як фінансового контролю, який стосується господарської діяльності та здійснюється згідно з вимогами користувачів, хоча й у межах чинного законодавства.

Отже, навіть аудит, що загалом позиціонується як недержавний фінансовий контроль, не має однозначного сприйняття й відповідного законодавчого закріплення як недержавний контроль, а замість цього, ділиться мовби на дві складові у вигляді державного й недержавного аудиту. Останній здійснюється незалежними професійними аудиторами, які не входять до структури державних органів, при цьому контролюючи виконання вимог фінансового законодавства на вимогу державних органів, чи виконання вимог закону (обов'язковий аудит), чи за ініціативи самих підконтрольних суб'єктів (необов'язковий (ініціативний) аудит). Але подібно до цього свою діяльність здійснює низка недержавних органів, зокрема банків і фінансових організацій, у тому числі в аспекті первинного фінансового моніторингу, що загалом охоплюється державним фінансовим контролем, у якому ці органи діють як уповноважені державою.

На відміну від вказаного, органи аудиту діють не за прямою вказівкою законодавства на беззастережне виконання його вимог, а мають, як правило, відповідний спектр питань своєї діяльності, що лише визначається законодавчо, а як і за якими підходами проводити аудиторський контроль вирішує вже переважно сам аудитор, у тому числі в питаннях обов'язкового контролю, коли він на доручення державних органів здійснює перевірку фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. У цьому випадку перед ним стоїть лише завдання дати відповідь на питання: чи законно здійснюється та чи інша фінансова діяльність і чи є порушення і який характер вони мають.

Водночас, як зазначають І.В. Єршова та А.А. Єршов, будучи санкціонованим державою в особі відповідних органів державної влади, цей вид діяльності отримує право на легальне існування. Відсутність державної волі призводить до того, що аудит як незалежний фінансовий контроль, навіть будучи об'єктивно необхідним, не отримує «прописки» в законодавстві [8, с. 19]. Справедливим у контексті вказаного є твердження В.М. Дереконя [3, с. 17], що внутрішній і зовнішній або державний і недержавний аудит має схожі методи перевірки, але відрізняється за суб'єктивним складом, підставами й порядком призначення аудиторської перевірки, порядком оформлення, подання та реалізації результатів перевірок.

Отже, межа недержавного фінансового контролю у прив'язці до аудиту проходить в аспекті здійснення контролю незалежними професійними аудиторами, що не належать до державних структур, проте контролюють виконання вимог фінансового законодавства. При цьому додатковим розмежуванням державного й недержавного аудиту слугує аспект автономності проведення фінансового контролю з відповідним обранням аудитором підходів до його здійснення та фіксації результатів у аудиторському висновку, на відміну від виконання прямих законодавчих указівок під час державного фінансового контролю, який здійснюється недержавними органами згідно з вимогами законодавства.

Важливим аспектом у контексті вказаного є й підходи щодо позиціонування в межах недержавного фінансового контролю громадського та внутрішнього контролю, які, на відміну від аудиторського, за своєю сутністю і законодавчим закріпленням мають виключно недержавний характер. Так, згідно з Законом України «Про громадські об'єднання» [10], органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування й реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій із громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного й суспільного життя, розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, у роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань. Аналогічно вирішується й питання внутрішнього контролю, з приводу чого Л.А. Савченко зазначає, що одним із підвидів недержавного контролю, поряд з аудиторським і громадським, є контроль власника, який здійснюється відповідними службами, що створюються керівниками приватних підприємств, комерційних організацій тощо [10, с. 131–132]. Зрозуміло, що власник у жодному разі не може здійснювати будь-які функції фінансового контролю відносно належного йому суб'єкта господарювання, так як у цьому випадку він контролював би сам себе, проте відповідні повноваження він на підставі установчих документів надає керівництву або спеціально визначеним і створеним у суб'єкті господарювання контрольним структурам, що й забезпечують проведення внутрішнього фінансового контролю.

Отже, громадський і внутрішній фінансовий контроль за своєю сутністю є недержавними й передбачають здійснення контрольних функцій для забезпечення захисту інтересів громадськості чи власних інтересів суб'єктів господарювання та осіб, що ними володіють.

У світлі всього вищевказаного важливим є формування поняття недержавного фінансового контролю та його ознак, на основі яких він має позиціонуватися у складі публічного фінансового контролю.

Насамперед варто звернутися до загального поняття фінансового контролю, на основі якого має бути сформульоване поняття недержавного фінансового контролю як його складової.

Фінансовий контроль є багатоплановим поняттям, до якого включаються такі аспекти: фінансовий контроль – юридичний інститут і процесуальна форма правової діяльності держави; фінансовий контроль – елемент у механізмі управління економікою; фінансовий контроль – засіб охорони норм фінансового права; фінансовий контроль – діяльність компетентних органів та недержавних установ [11, с. 7].

Фінансовий контроль, як зазначає Л.А. Савченко, полягає в «... діяльності державних органів і недержавних організацій, наділених відповідними повноваженнями, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів держави» [12, с. 8].

Л.К. Воронова вважає, що фінансовий контроль – це регламентована правовими нормами діяльність державних і муніципальних та інших публічних органів з перевірки своєчасності й точності планування, обґрунтованості й повноти надходження коштів у відповідні фонди, правильності та ефективності їх використання [13, с. 57].

С.Т. Кадькаленко визначає фінансовий контроль як цілеспрямовану діяльність законодавчих і виконавчих органів публічної влади ц недержавних організацій, спрямовану на забезпечення законності, фінансової дисципліни й раціональності у ході мобілізації, розподілу та використання коштів централізованих і децентралізованих грошових фондів держави з метою найефективнішого соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових правовідносин [14, с. 81].

У свою чергу, Є.Ю. Грачева та Г.П. Толстоу'ятенко позиціонують його як регламентовану нормами права діяльність державних, муніципальних, громадських органів та організацій, інших суб'єктів господарювання щодо перевірки своєчасності й точності фінансового планування, обґрунтованості та повноти надходження доходів у відповідні фонди коштів, правильності й ефективності їх використання [15, с. 37–38], а також як діяльність уповноважених державою органів і організацій за дотриманням законності в процесі мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання грошових фондів держави та муніципальних утворень з метою здійснення ефективної фінансової політики в суспільстві для забезпечення прав і свобод громадян [16, с. 121–122].

Є.Ю. Грачева розуміє під фінансовим контролем контроль за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів, що здійснюється законодавчими й виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створеними установами за допомогою особливих методів, що складаються зі спеціальних прийомів і способів дій контролерів, який дає їм змогу вирішити поставлені завдання [17, с. 112].

Е.О. Вознесенський, зосереджуючись на об'єкті, суб'єктах і цілях контролю, вважає фінансовий контроль діяльністю державних і громадських органів, що полягає в перевірці обґрунтованості процесів формування та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою дотримання планових пропорцій у розширеному відтворенні [18, с. 43]. Е.В. Калюга зазначає, що фінансовий контроль – це діяльність державних і громадських органів, спрямована на перевірку обґрунтованості процесів формування й раціонального використання коштів з метою встановлення вірогідності, законності та доцільності операцій [19, с. 6].

О.М. Козирін стверджує, що під фінансовим контролем слід розуміти здійснювану з використанням специфічних організаційних форм і методів діяльність державних органів, а в певних випадках і недержавних організацій, наділених законом відповідними повноваженнями, з метою встановлення законності й достовірності фінансових операцій, об'єктивної оцінки економічної ефективності фінансово-господарської діяльності та виявлення резервів її підвищення, збільшення доходів до бюджету і збереження державної власності [20, с. 48].

Фінансовий контроль, на думку Н.І. Хімічевої, – це контроль за законністю й доцільністю дій у сфері утворення, розподілу та використання грошових фондів держави і суб'єктів місцевого самоврядування з метою ефективного соціально-економічного розвитку країни й окремих регіонів [21, с. 109–110]. У свою чергу, Н.О. Горбунова позиціонує його як діяльність, що здійснюється з використанням специфічних організаційних форм і методів державних органів, а в певних випадках і недержавних органів, наділених законом відповідними повноваженнями, з метою встановлення законності й достовірності фінансових операцій, об'єктивної оцінки економічної ефективності фінансово-господарської діяльності та виявлення резервів її підвищення, збільшення доходів бюджету і збереження державної власності [20, с. 48].

Л.І. Вороніна й С.О. Шохіна визначають фінансовий контроль як багатоаспектну, міжгалузеву систему нагляду наділених контрольними функціями державних і громадських органів за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ і організацій з метою об'єктивної оцінки економічної ефективності цієї діяльності, визначення законності й доцільності господарських і фінансових операцій і виявлення резервів доходів державного бюджету [22, с. 14].

Отже, більшість дослідників чітко регламентують у складі загального фінансового контролю наявність недержавного фінансового, який здійснюється недержавними органами такого контролю, наділеними законодавством відповідними фінансово-контрольними повноваженнями. При цьому загалом для фінансового контролю проходить його позиціонування як контролю, що насамперед спрямований на контроль за державними фінансами (у процесі їх акумулювання, розподілу й використання), тоді як недержавний фінансовий контроль передусім спрямований на здійснення контрольних процедур у межах суб'єктів господарювання чи на повторний (після державного) громадський контроль з боку відповідних громадських організацій, що має сприяти дотриманню законності й раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів.

Не можна також оминати увагою позиції окремих науковців, зокрема М.П. Кучерявенко під фінансовим контролем розуміє спеціальний державний контроль, діяльність фінансових органів та їх посадових осіб щодо забезпечення законності, фінансової дисципліни й раціональності під час мобілізації, розподілу й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів та пов'язаних з ними матеріальних ресурсів [23, с. 53], відповідно, виключаючи наявність недержавної складової фінансового контролю, з чим погодитися навряд чи можна. Водночас його підхід, спрямований на охоплення фінансовим контролем поряд із централізованими й децентралізованими фондами фінансових ресурсів, є цілком обґрунтованим і посідає чільне місце при визначенні ознак фінансового контролю. Так як саме на децентралізовані фонди припадає більшість усіх фондів суб'єктів господарювання, які підлягають фінансовому контролю.

З приводу наведеної вище позиції щодо ототожнення фінансового й державного фінансового контролю, то, як зазначає І.Б. Стефанюк, багато авторів ототожнюють поняття «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», які є різними поняттями [24]. При цьому слід погодитися з позиціями Л.А. Савченко [10, с. 43–44], Л.В. Гуцаленко [25, с. 6], А.А. Сурдіною [26, с. 219] та низкою інших науковців, які в межах фінансового контролю окремо виділяють державний фінансовий контроль, що за змістом зумовлює також існування недержавного фінансового контролю. Ці поняття мають співвідноситися як частина з цілим. Так, фінансовий контроль є загальним родовим поняттям щодо інших видів контролю, до яких належить і державний фінансовий контроль, поряд із яким у межах фінансового контролю співіснує недержавний (публічний), що здійснюється не державними органами, а уповноваженими недержавними суб'єктами публічного фінансового контролю (юридичними й фізичними особами), які, зокрема, можуть проводити аудиторський контроль. Відповідно, інституційний склад фінансового контролю має включати окремі складові, насамперед, у вигляді інститутів, державного та недержавного фінансового контролю.

Продовжуючи розгляд позицій окремих науковців, слід зазначити, що окремі з них дають занадто широкі визначення фінансового контролю. Зокрема, М.С. Малєїн дає визна-

чення фінансового контролю, розглядаючи його як діяльність фінансових, кредитних і господарських органів (організацій), яка регулюється нормами права, спрямовану на забезпечення фінансової, бюджетної, податкової, кредитної, розрахункової та касової дисципліни у процесі виконання планів і яка полягає в перевірці законності, обґрунтованості й раціональності грошових витрат [27, с. 103]. Іще далі в розширенні розуміння фінансового контролю йде Н.Д. Погосян, який зазначає, що контроль у сфері фінансів можна визначити як сукупність регулярних і безперервних процесів, шляхом яких учасники в легітимній формі забезпечують ефективне функціонування державного сектора, а також діяльність інших суб'єктів господарювання незалежно від форм власності [28, с. 109].

Указані підходи занадто розширюють сферу фінансового контролю, у тому числі поширюючи його вплив практично на всі процеси фінансово-контрольної діяльності, що не зовсім правильно. Водночас такий підхід загалом описує реалізацію недержавного фінансового контролю, який проводиться на легітимній основі, при цьому забезпечуючи ефективність і раціональність діяльності суб'єктів господарювання. Але в цьому випадку варто застосувати вище визначений нами підхід щодо розмежування публічного та приватного недержавного фінансового контролю, за яким основою для здійснення першого є відповідне законодавче закріплення такої діяльності, тоді як приватний контроль може здійснюватися й на основі внутрішніх документів, а не законодавчих актів, при цьому не суперечачи чинному законодавству загалом.

Під час попередніх досліджень було визначено основні ознаки й поняття фінансового контролю: 1) діяльність уповноважених органів (при цьому до них можуть належати як виключно фінансові органи, так і інші державні органи, а в більш широкому розумінні й інші уповноважені, у тому числі, недержавні органи); 2) контроль здійснюється у фінансовій сфері, що означає охоплення ним усіх сфер відносин, пов'язаних із фінансовою діяльністю як держаних, так і недержавних суб'єктів; 3) контроль спрямовується насамперед на фінансову діяльність держави, при цьому не виключається й контроль недержавної фінансової діяльності; 4) метою контролю є збереження й ефективність використання фінансових ресурсів держави, при цьому також звертається увага й на відповідні ресурси суб'єктів господарювання.

Висновки. Якщо вказані ознаки застосувати з прив'язкою до недержавного фінансового контролю з урахуванням його характерних рис, визначених вище, то можна сформулювати такі ознаки цього контролю:

1) діяльність уповноважених законодавством недержавних органів;

2) контроль здійснюється у фінансовій сфері, що означає охоплення ним сфер відносин, пов'язаних із фінансовою діяльністю як держаних, так і недержавних суб'єктів, при цьому контроль за державними суб'єктами здійснюється переважно у вигляді ініціативного недержавного зовнішнього контролю чи у вигляді контролю громадськості через відповідні громадські організації;

3) спрямований на здійснення контрольних процедур у межах суб'єктів господарювання чи на повторний (після державного) громадський контроль з боку відповідних громадських організацій;

4) метою контролю є збереження й ефективність використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та держави загалом з прив'язкою до окремих децентралізованих фондів коштів.

Вище було сформульовано визначення фінансового контролю як діяльності державних і недержавних публічних органів,

уповноважених на проведення контрольних заходів з метою збереження й ефективності використання фінансових ресурсів держави та інших суб'єктів господарювання.

Беручи його за основу й враховуючи вищевизначені ознаки недержавного фінансового контролю, можна сформулювати визначення цього виду фінансового контролю.

Так, недержавний фінансовий контроль – це діяльність недержавних публічних органів, що здійснюють її на основі відповідних повноважень, закріплених у законодавстві, яка охоплює сферу відносин, пов'язану з фінансовою діяльністю як держаних, так і недержавних суб'єктів, спрямовану на здійснення контрольних процедур у межах суб'єктів господарювання чи на повторний (після державного) громадський контроль з боку відповідних громадських організацій з метою збереження й ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання й держави в контексті окремих децентралізованих фондів коштів.

Література:

1. Шавров А.В. Финансовое право Российской Федерации : [учебно-методический комплекс] / А.В. Шавров. – 7-е изд., доп. и перераб. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 318 с.
2. Финансовое право : [учебник] / отв. ред. Н.И. Химичева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2004. – 749 с.
3. Дереконь В.М. Аудит як форма фінансового контролю та елемент адміністративно-правової інфраструктури детінізації економічних відносин в Україні : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В.М. Дереконь ; Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2007. – 23 с.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/>.
6. Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 75. – С. 2799.
7. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 р. № 249-ХІІ // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
8. Ершова И.В. Правовое регулирование аудиторской деятельности в Российской Федерации : [монография] / И.В. Ершова, А.А. Ершов. – М. : Юриспруденция, 2011. – 168 с.
9. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/>.
10. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю : [навчальний посібник] / Л.А. Савченко. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.
11. Устинова І.П. Правовий статус органів фінансового контролю в системі органів державної виконавчої влади в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / І.П. Устинова. – К., 1997. – 199 с.
12. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Л.А. Савченко. – Ірпінь, 2002. – 391 с.
13. Воронова Л.К. Финансовое право Украины : [підручник] / Л.К. Воронова. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – 448 с.
14. Финансовое право : [підручник] / [С.О. Алісов, Л.К. Воронова, С.Т. Кадьяленко та ін.] ; керівник авт. колективу і відп. ред. Л.К. Воронова. – Х. : Консум, 1998. – 496 с.
15. Финансовое право : [учебник] / [О.Н. Горбунова, Е.Ю. Грачева и др.]; отв. ред. Е.Ю. Грачева, Г.П. Толстопятенко. – М. : ТК Велби, Проспект, 2003. – 536 с.
16. Финансовый контроль : [учебное пособие] / [Е.Ю. Грачева, Г.П. Толстопятенко, Е.А. Рыжкова]. – М. : Издательский дом «Камерон», 2004. – 272 с.

17. Грачёва Е.Ю. Проблемы правового регулирования государственного финансового контроля / Е.Ю. Грачёва. – М. : Юриспруденция, 2000. – 192 с.
18. Вознесенский Э.А. Финансовый контроль в СССР / Э.А. Вознесенский. – М. : Юрид. лит., 1973. – 134 с.
19. Калюга Е.В. Финансово-господарський контроль в системі управління : [монографія] / Е.В. Калюга. – К. : Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
20. Финансовое право : [учебник] / под ред. проф. О.Н. Горбуновой. – М. : Юрист, 1996. – 400 с.
21. Финансовое право : [учебник] / отв. ред. Н.И. Химичева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрист, 2000. – 600 с.
22. Шохин С.О. Бюджетно-финансовый контроль и аудит. Теория и практика применения в России : [научно-методическое пособие] / С.О. Шохин, Л.И. Воронина. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 240 с.
23. Воронова Л.К. Финансовое право : [учебное пособие для студентов юрид. вузов и ф-тов] / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2003. – 360 с.
24. Стефанюк І.Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи / І.Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 12–19.
25. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : [навчальний посібник] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрій. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
26. Сурдіна А.А. Сутнісно-понятійний підхід до осмислення змісту державного фінансового контролю / А.А. Сурдіна // Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління». – 2011. – № 2. – С. 215–221.
27. Малейн Н.С. Кредитно-расчётные правоотношения и финансовый контроль / Н.С. Малейн. – М. : Наука, 1964. – 152 с.
28. Погосян Н.Д. Счетная палата Российской Федерации / Н.Д. Погосян. – М. : Юрист, 1998. – 304 с.

Ямненко Т. М. К вопросу о понятии, признаках и составляющих негосударственного финансового контроля

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы сосуществования на современном этапе развития публичных финансовых отношений таких видов публичного финансового контроля, как государственный и негосударственный контроль. При этом устанавливаются критерии разграничения между государственным и негосударственным финансовым контролем; определяется состав последнего и его признаки, на основе которых формируется понятие негосударственного финансового контроля.

Ключевые слова: финансовый контроль, публичный финансовый контроль, негосударственный финансовый контроль, признаки негосударственного финансового контроля.

Yamnenko T. To question about concept, signs and constituents of non-state financial control

Summary. In the article the questions of coexistence are examined on the modern stage of development of public financial relations, such types of public financial control, as state and non-state. Thus hallmarked differentiating between state and non-state financial control, composition of the last and his signs is determined on the basis of which formed concept non-state financial control.

Key words: financial control, public financial control, non-state financial control, signs of non-state financial control.